

Franckesche Stiftungen zu Halle

Considerationes Modestae & pacificae Controversiarum De Justificatione, Purgatorio, Invocatione Sanctorum, Christi mediatore, & Euchariastia

Forbes, William

Helmstadii, A. MDCCIV.

VD18 11391456

Cap. III. Transsubstantiationem de fide non esse, immo cum scripturis &
Patribus vestutioribus pugnare.

Nutzungsbedingungen

Die Digitalisate des Francke-Portals sind urheberrechtlich geschützt. Sie dürfen für wissenschaftliche und private Zwecke heruntergeladen und ausgedruckt werden. Vorhandene Herkunftsbezeichnungen dürfen dabei nicht entfernt werden.

Eine kommerzielle oder institutionelle Nutzung oder Veröffentlichung dieser Inhalte ist ohne vorheriges schriftliches Einverständnis des Studienzentrums August Hermann Francke der Franckeschen Stiftungen nicht gestattet, das ggf. auf weitere Institutionen als Rechteinhaber verweist. Für die Veröffentlichung der Digitalisate können gemäß der Gebührenordnung der Franckeschen Stiftungen Entgelte erhoben werden.

Zur Erteilung einer Veröffentlichungsgenehmigung wenden Sie sich bitte an die Leiterin des Studienzentrums, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

Terms of use

All digital documents of the Francke-Portal are protected by copyright. They may be downloaded and printed only for non-commercial educational, research and private purposes. Attached provenance marks may not be removed.

Commercial or institutional use or publication of these digital documents in printed or digital form is not allowed without obtaining prior written permission by the Study Center August Hermann Francke of the Francke Foundations which can refer to other institutions as right holders. If digital documents are published, the Study Center is entitled to charge a fee in accordance with the scale of charges of the Francke Foundations.

For reproduction requests and permissions, please contact the head of the Study Center, Frau Dr. Britta Klosterberg, Franckeplatz 1, Haus 22-24, 06110 Halle (studienzentrum@francke-halle.de)

[urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:gbv:ha33-1-219598)

cam, ut appellant, devitare velint, mature capis-
trum lasciviae rationis nostrae injicere, & sub
fidei obsequium, in iis, quae clare sunt in scri-
pturis tradita, humiliter captivare; in aliis eti-
am, quae non adeo clare nobis patefacta sunt,
infinitam tamen Dei potentiam non nimis co-
arctare & restringere ad communem naturae
cursum & rationis nostrae captum. Interest
enim & nostrae pietatis, & Dei immensitatis,
ea sentire, quae sentire non possumus: sentire quidem
in ipso per ipsum, quae per nos sentire nequea-
mus. Nunquam satis fuerit homini felicitis in-
genii, cogitare omnia magnifica, ingentia, im-
mensa de ineffabili omnipotentia Dei. *Nam
quotus quisq; nostrum ignorat inscitiam suam? Quam-
tum denum cum vera sapientia commutabit, ubi
non invitus, ac vere libens fatebitur, se nihil scire,*
ut praeclare inquit Scaliger Exercit. 365, sect. 2.

Pag. 397.

CAP. III.

*Transubstantiationem de fide non esse, im-
mo cum scripturis & Patribus ve-
tustioribus pugnare.*

NON extare locum ullum scripturae tam
expressum, ut sine Ecclesiae decla-
ratione in Concilio lateranensi, scilicet
sub Innocentio tertio, congregatae,
evidenter cogat transubstantiationem admitte-
re,

re, dixit Scotus, ut fatetur card. Bellarm. de Eucharistia lib. 3. cap. 21. *Atque id, inquit Bellarminus, non est omnino improbabile. Nam etiamsi scriptura, quam nos supra adduximus, (nempe, Hoc est corpus meum) videatur nobis tam clara, ut possit cogere hominem non protervum; tamen, an ita sit, merito dubitare potest, cum homines doctissimi & acutissimi, qualis imprimis Scotus fuit, contrarium sentiant.* Gabr. Biel in Canonem missae lect. 40. *Quamvis expresse tradatur in scriptura, quod corpus Christi veraciter sub speciebus panis continetur, & a fidelibus sumitur: tamen, quomodo ibi sit Christi corpus, an per conversionem alicujus in ipsum, an sine conversione incipiat esse corpus Christi cum pane, manentibus substantia & accidentibus panis, non invenitur expressum in canone Bibliae.* Cajetan. in 3. qv. 75. a. 1. *Dico autem, ab ecclesia; quoniam non apparet ex evangelio coactivum aliquod, ad intelligendum haec verba proprie, nempe, Hoc est corpus meum.* Vnde Alanus lib. 1. de Eucharistia cap. 34. p. 419. *Cajetanus, inquit, & aliqui vestustiores audiendi non sunt, qui dicunt, panem desinere esse, non tam ex evangelio, quam ex ecclesiae autoritate constare.* Episc. roffenlis contra Captiv. babyl. c. 9. p. 99. *Corpus Christi fieri per consecrationem, non probatur nudis evangelii verbis, sine pia interpretatione Ecclesiae.* Et cap. 1. *Neque ullum hic (de loco Matthaei loquitur, videlicet c. 26. v. 26.) verbum propositum est, quo probetur, in nostra missa veram fieri carnis & sanguinis Christi praesentiam (qualem sc. romana Ecclesia docet.)*

cet.) Pag. 398.) Gul. * Chedzeus, angulus, theologus romanae partis, in Disput. oxon. cum P. Martyre de Eucharistia p. 75. *Quantum*, inquit, ad praesentiam corporis tui in sacratissimo eucharistiae sacramento, firmiter credo, Domine, ex ore tuo, &c. p. 76. De modo autem, quo, aut qua ratione ibi sit, an cum pane transselementato, & (ut dicunt) transsubstantiato pane, apertis verbis scriptura non docet. Sed quid dicemus? Apertis verbis non docuit, ergo non docuit. Absit. Docuit; sed obscurius, quando dixit, Hoc est corpus meum. &c. Docuit postea per Spiritum sanctum clarior, docuit Ecclesiam, docuit Concilia, docuit Patres omnem veritatem.

Praeter multos ex doctissimis Protestantibus, qui dogma transsubstantiationis cum scripturis, tum Patribus adversari luculentissime demonstrarunt, adi, obsecro, lector, eruditam P. Picherelli Expositionem verborum institutionis coenae Domini, & ejusdem dissertationem de Missa lege, & diligentissime considera. Vide etiam Archiep. spalat. l. 5. de Rep. eccles. cap. 6. fusissime hoc dogma impugnantem & refellentem.

Inter locos quam plurimos, qui ex Patribus contra hoc dogma produci solent, hi maxime illustres sunt. Joannes chrylost. in epist. ad Caesarium monachum contra haeres. Apollinarii: Sicut, inquit, *antequam sanctificetur panis, panem*

* Chedzeus,] Melch. Adam, in vita P. Martyris vocat *Chedreum*. p. 43.

nominamus : divina autem illum sanctificante gratia, mediante sacerdote, liberatus est quidem ab appellatione panis, dignus autem habitus est Domini corporis appellatione, etsi natura panis in ipso permansit, & non duo corpora, sed unum Filii corpus, corpus praedicatur, sic & hic divina mundante natura, (vel potius divina natura in corpore insidente, Graece enim ἐνδυσσώσεως legitur) unum Filium, unam personam, utraque haec fecerunt. Negant quidem Romanenses, (vide Bellarm. de Euch. lib. 2. cap. 22. aliosque) hanc epistolam Chrysostomi esse, cum inter Chrysostomi opera nusquam reperiatur : extitisse tamen illius MS. in bibliotheca florentina exemplar, unde ista transcripsit, testatur P. Martyr, ut ex eo pag. 399) affirmat Steph. Gardinerus, episc. winton. lib. 2. de Eucharistia, qui etiam ibidem ait, extitisse ejus exemplar in Bibliotheca, vel archiepiscopi, vel archidiaconi cantuariensis. Vide Crakanthorp. contra Archiepisc. spat. cap. 73. p. 354. Hanc epistolam etiam citatam invenies in Collectaneis contra Severianos, quae ex Fr. Turriani jesuitae versione habentur in 4. tomo Antiq. lect. Henr. Canisii, & Biblioth. Patrum tom. 4. part. 2. p. 4. & in fine libri Jo. damasc. contra Acephalos, apud eundem H. Canis. loc. cit. Alia Romanensium effugia vana omitto.

Nihil clarius verbis Theodoreti Dial. 1. cap. 8. pag. 54. edit. beumler. Symbola & signa, quae videntur, appellatione corporis & sanguinis hono-

navit, & τὴν φύσιν μεταβαλὼν, ἀλλὰ τὴν χά-
ειν τῇ φύσει ὡς περὶ φυσικῶς, non naturam quidem
mutans, sed naturae gratiam adjiciens. Et Dial.
2. cap. 24. p. 113. 81 ε γὰρ μετὰ τ' ἀνάσμων &
μυστικὰ σύμβολα τῆς οὐκείας ἐξίσταται φύσεως· μένει
γὰρ ἐπὶ τῆς ὡς ἑστῆς ὕσεως, & τὸ ἁγίασμα,
& τὸ εἶδος· καὶ ὁρατὸν ἔστι, καὶ ἀπῆλθον, οἷα καὶ
ὡς ἑτέρον ἦν. Neque enim symbola mystica post
sanctificationem recedunt a sua natura: manent
enim in priore substantia, & figura & forma, & vi-
deri & tangi possunt, sicut & prius. Sic illud cor-
pus Christi priorem habet formam, figuram,
circumscriptionem, &, ut summatim dicam,
τὴν τὸ (ὡμασθὸν) ὕσεως, corporis essentiam. eti-
amsi post resurrectionem immortale factum sit, & im-
mune ab omni corruptione, &c. Inepte Bellarmi-
nus l. 2. de Sacram. eucharist. cap 27. & alii Ro-
manenses respondere solent, per naturam &
substantiam symbolorum, quam Theodoretus
dicit remanere & non mutari, intelligere illum
naturam, & essentiam seu substantiam (ut Bellar-
mino absurde loqui placet) accidentium; parum
etiam christianae charitatis & modestiae illis
inest, qui tanti nominis & meriti patris aucto-
ritatem elevare conantur (vide Greg. de Va-
lencia lib. 2. de Transsubstantiatione cap. 7. alios-
que plurimos) ex eo, quod de quibusdam errori-
bus in Concilio ephesino notatus fuerit; postea enim,
ut ipsimet fateri coguntur, resipuit. Nempe hac
rima elabi conantur, dum negare non possunt,
Theo-

Transubst. contra script. & Patres. p. 400. 603

Theodoretum asseruisse, *elementa in priore substantia manere.* Quod tamen scripsit in dialo-
gis illis, contra Eutychianos, magna cum
laude & Ecclesiae approbatione, Nestorii hae-
resin detestatus, scripsit.

Pag. 400.)

Gelasius, siue is fuerit episcopus romanus,
ut quidam etiam Romanenses arbitrantur, siue
alius quidam ejusdem nominis, (videantur hic
* critici) testis certe antiquus satis, & incorru-
ptus,

- * Critici] *Baronius* ad A. C. 496. n. I. & seqq. *Bellarmin.*
de Scriptor. eccles. ad Gelas. papam & Gelas. cyzice-
cenum, p. 125. 126. *Rivet* Crit. S. lib. 4. c. 26.
Raymundus de Lib. mal. & bon. p. 140. *Gerhard.*
in Patrol. p. 455. 457. *Olearius.* Abac. patrol. p. 173.
Placcius de Scriptor. pseudon. p. 199. *Spondanus*
in Epit. Annal. Baronii ad A. 496. *Labbaeus* dissert.
de Scriptor. eccles. tom. I. p. 342. *Du Pin* tom. 4.
de la Nouv. Biblioth. des aut. eccles. p. p. 269. *Cave*
Hist. lit. p. 260. 265. Quorum priores scriptum hoc
asserunt Gelasio cyziceno; quatuor vero ultimi Ge-
lasio papae. Atque hujus esse librum, probatur ex
inde, quoniam 1. reperitur in manuscriptis, cum epi-
stolis Gelasii papae. 2. Fulgentius eum citat sub no-
mine Gelasii papae. & Joannes II. utitur inde testi-
monio, ut antecessoris sui. 3. Gennadius refert, Ge-
lasium hunc scripsisse *grande & praeclarum*
volumen adversus Eutychetem & Nestorium.
Id quod convenit libro de 2. *Naturis in Christo*,
qui quantumvis non mole, ipsa tamen re & sensu ma-
gnus est, & sic praedicabatur a Gennadio. 4. Sty-
lus est Gelasii papae. Nec obstat, quod non citet
Patres latinos, sed Graecos: quia ipsi agendum erat
cum Graecis, apud quos non inconvenienter allegare
potuit Eusebium caesariensem.

ptus, libro de Duabus naturis in Christo contra Eutych. & Nestor. Biblioth. Patr. tom. 4. scribit: *Certe sacramenta, quae sumimus, corporis & sanguinis Christi, divina res est: propter quod, & per eandem divinae efficimur consortes naturae; & tamen esse non definit substantia, vel natura panis & vini. Et certe imago & similitudo corporis & sanguinis Christi in actione mysteriorum celebrantur. Satis ergo nobis evidenter ostenditur, hoc nobis in ipso Christo domino sentiendum, quod in ejus imagine profitemur, celebramus, & sumimus: ut sicut in hanc, scilicet divinam, transeunt, Spiritu sancto perficiente, substantiam, permanent tamen in suae proprietate naturae, sic illud ipsum mysterium principale, cuius nobis efficientiam virtutemque veraciter repraesentat, ex iis, quibus constat, permanentibus, unum Christum, quia integrum, verumque permanere demonstrat.*

Similiter Ephremus, patriarcha antiochenus, contra Eutychianos (vide Photii Bibliothecam num. 229.) probare intendens, per hypostaticam unionem, nullam fieri naturarum in Christi persona confusionem, sed unamquamque suam substantiam & proprietates retinere, ad id similitudine utitur sacramentalis unionis, negans, in sacramentis mutationem unius substantiae in aliam fieri: *Si enim, inquit, & unius personae, & utrumque, nempe manibus tractabile, & intractabile, nemo tamen, qui mentem habeat, poterit dicere, eandem esse naturam tractabilis & intractabilis, sub aspectum cadentis, & invisibilis. Sic*

etiam

etiam corpus Christi, quod a fidelibus accipitur,
 & τῆς αἰσθητῆς ὁσίας ἐκ ἐξίταται, & a sensibili
 substantia non recedit, (mala fide Andr. Schot-
 tus, jesuita, sive quis alius interpolator, reddi-
 dit, & sensibilis essentia non cognoscitur.) & ma-
 net inseparatum a gratia intelligibili, & bap-
 tismus spiritualis totum & unum quid factus &
 existens, proprium sensibilis essentiae, aquae di-
 co, servat, τὸ ἰδίον τῆς αἰσθητῆς ὁσίας, τὸ ὕδα-
 ρ. λέγω, διασώζει (ubi rursus male Schottus
 interpres, hocque substantiae sensibilis proprium est,
 per aquam, inquam, servat) nec amittit, quod
 factum est.

Pag. 401.)

Observe heic lector verba, quae habentur in
 praefatione, editioni Dialogorum Theodoret
 Romae excusae per Stephanum Nicolinum A.
 1547. praefixa: *Quod de sacrosanctae eucharistiae
 mysterio dicit Theodoretus, dictum esse videtur ex
 eorum sententia, qui falso asseruerunt, esse in eo pane
 corpus Christi, remanente tamen panis substantia, quod
 quidem falsum est. Quamquam Theodoretus hoc for-
 tasse nomine aliqua venia dignus videatur, quod de
 ea re ejus tempore ab Ecclesia nondum fuisset aliquid
 promulgatum. Greg. de Valentia loco supra
 cit, Quod si, inquit, auctores illos (Theodoretum,
 Gelasum, &c.) nolint Panistae nobiscum ita inter-
 petrari, ut certe possent, dabimus aliud breve & sim-
 plex & sine ullo incommodo responsum. Enimvero
 antequam quaestio ista de transubstantiatione in eccle-
 sia palam agitaletur, minime mirum est, si unus aut
 alter, aut etiam aliqui ex veteribus minus considera-*
 te &

re & recte hac de re senserint & scripserint, maxime cum non tractarent ex institutio ipsam quaestionem. Sic ille. Ruard. Tapperus art. 14. contra Transubst. p. 211. ad testimonium Gelasii respondens: *Quamvis*, inquit, ante definitionem Ecclesiae catholicae veniale fortassis fuerit de hoc articulo disputare & errare, nunc tamen, sententia per Ecclesiam pronunciata, grandis est impietas, hanc transubstantiationem impugnare. Vide etiam Hardingum contra Apolog. Eccles. anglic. apud Juellum p. 248. & Fisherum contra Joan. Whiteum p. 514. c. 56. Martin. Eifengrenius de Ecclesia cap. 8. p. 64. De illo, inquit, primario dogmate, nempe de Christi existentia in eucharistia apud catholicos patres nunquam fuit dubitatum, quandoquidem per illa verba, Hoc est corpus meum, catholica Ecclesia semper realem Christi corporis existentiam intellexit, & primarium dogmatum ignoratio, nedum error, sinceritati repugnat. Vt pote illa religionis sunt primaria dogmata. Illud vero dogma, eucharistia est adoranda, & caetera huiusmodi dogmata (ut dogma transubstantiationis, unde maxime eucharistiae adoratio dependet) ex primariis collecta, ante illorum definitionem, aut ignorare, aut dubitare, aut circa illa aliter, quam res se habet, citra pertinaciam asserere, fidei sinceritati non repugnat. (Pag. 402.) Siquidem huiusmodi dogmata nec primo, nec explicite proposita fuerunt ad credendum, sed ex primariis tantum dogmatibus colliguntur. Ante huiusmodi enim dogmatum authenticam propo-

propositionem & expositionem atque definitionem, illorum ignoratio aut error, modo sit citra pertinaciam, non pugnat cum fide. Nam licet aliqui pastores & doctores aliquando hujusmodi dogmata ignorassent, aut de illis discordassent, aut circa illa errassent, nihilominus tamen in catholicae Ecclesiae communione & fide perseverarunt. Haec ille. Qvaedam recte dicta sunt, qvaedam perperam, ut paulo inferius dicemus. Vide etiam alios in hanc sententiam conspirantes. Non audent igitur Romanenses ipsi, paulo verecundiores saltem, negare, dogma transubstantiationis communi Patrum omnium consensu minime niti.

De sententia Bertrami satis constat ex lib. de Corp. & sangu. Domini ad Carolum calvum imperatorem scripto: *Panis*, inquit ille, *vinumque figurate Christi corpus & sanguis existit. Nam secundum creaturarum substantiam, quod prius fuerunt ante consecrationem, hoc & postea consistunt, &c.* Adis autorem ipsum, multum a Trithemio in Catalogo ecclesiast. illustr. scriptorum laudatum; utut nunc Bellarminus aliique recentiores Romanenses ipsum, ut haeticum scriptorem, damnent. Neminem fere latet, quae fuerit sententia theologorum belgarum, aliorumque quorundam de hoc Bertrami libello. In suo Indice expurgatorio: *Quamquam*, inquiunt, *librum istum (Bertrami) magni non existimamus momenti, itaque non magnopere laboraturi sumus, si vel nusquam sit, vel intercidat; attamen, cum jam saepe recusus sit, & lectus a pluri-*

plurimis, & per interdictum nomen omnibus innotuerit haereticis, & constet de ejus prohibitione per varios Catalogos, fuerintq; catholicus presbyter ac monachus corbeiensis Cœnobii, Carolo non tam magno, quam calvo charus ac venerabilis, & juvet historiam ejus aetatis; atq; in Catholicis veteribus aliis plurimos feramus errores, & extenuemus, excogitatoq; commento persaepe negemus, & commodum iis sensum affingamus, dum opponuntur in disputationibus, aut in conflictionibus cum adversariis; non videmus, cur non eandem aequitatem & diligentem recognitionem mereatur Bertramus, ne haeretici ogganniant, nos antiquitatem pro ipsis facientem exurre & prohibere: (Pag. 403.) itaque mirum non esse, pauca pro ipsis videri facere, nobis Catholicis tam irreverenter antiquitatem vel in speciem a nobis dissidentem exhibentibus ac perdentibus. Quin & illud metuimus, ne liber iste non solum ab haereticis, verum immorigeris quoque Catholicis, ob interdictum, avidius legatur, odiosius allegetur, & plus vetitus, quam permissus, noceat. Haec censores illi. In fine censurae verba ista notatu digna sunt: *Tametsi non diffiteamur, Bertramum tunc temporis nescivisse exacte, accidentia ista absque substantia omni subsistere, & caetera, quae subtilissime & verissime posterior aetas per Spiritum S. addiderit.* Et fol. 1137. versu 2. *legendum invisibiliter pro visibiliter.* Et infra, v. 36. *Secundum creaturarum substantiam, quod prius fuerunt ante consecrationem, hoc & postea consistunt, explicandum est: secundum externas species sacramenti, &c.* An hoc sit cum veteribus scri-

scri.

scriptoribus catholicis candide, & bona fide agere, judicet aequus lector. Audiatur hic Henricus Boxhornius, theologiae licentiatuſ lövianensis, qui relicta externa ecclesiae romanae communione, lib. 3. de Eucharist. harmonia, non procul ab initio sic exclamat: *Sed o incredibilis in me Dei opt. max. beneficentia!* postquam repurgatorii Indicis, quem, tyrannizante Albano, Benedictus Arias Montanus, in piorum virorum lucubrationes injurius conceperat, executor inter primos factus, sexcentas contra falsa doctrinae pontificiae capita observationes virgula censoria annotaveram, (*quam optarem lacrymis & sanguine meo eluere!*) Deo misericorditer animum meum concutiente, & aperiante oculos meos, in papatu abominationem animadverti. Haec ille. Vixit & scripsit Bertramus sub Carolo calvo, quod fuit, ut ipse index belgicus explicat, sub annum Domini 870. (vel potius 875. aut amplius.)

* Ælfricus, vir doctrina praestans, circa annum Domini 990. in Serm. saxonico, Legend. in festo paschat, in Ecclesia anglicana: *In baptismo duo videmus: Juxta veram naturam, aqua est corruptibilis; per mysticam benedictionem vim habet sanctificandi.* Itidem in sacra eucharistia, quod videtur, panis est, & corruptibile corpus; quod spiritualiter intelligimus, vita est, & immortalitatem

* Ælfricus] Sive Alfricus, primum cœnobioli alicuius, deinde abandoniensis, porro S. Albani, & denique malmsburiensis abbas; post haec cridiatunensis, & inde wiltoniensis episcopus, ac tandem archiepiscopus cantuariensis. Vide Cavei Hist. lit. p. 412.

litate donat. *Mulum differunt invisibilis rei virtus, & visibilis propriae naturae forma. Natura, est panis corruptibilis, & vinum corruptibile. Potentia Dei, est vere corpus Christi & sanguinis: non sic tamen corporaliter, sed spiritualiter.* Pag. 404.)

Walafridi strabonis verba de Rebus eccles. cap. 16. in quibus panis & vini substantiam in eucharistia agnoscit, brevitatis studio omitto: ut & sententiam Ruperti, abbatis tuitiensis, quae licet nova & peregrina fuerit in Ecclesia, dogmati tamen transubstantiationis omnino contrariam fuisse, omnibus notum est: docuit enim, *panem eucharistiae hypostatice assumi a Verbo, eo prorsus modo, quo natura humana ab eodem Verbo assumpta est.* Vide Bellarm. de Euchar. lib. 3. cap. 11. nec non Rabanum maurum, qui vixit sec. 9. de Institut. Cleric. l. 1. c. 31. Testimonia aliorum veterum, immo vetustissimorum scriptorum, Irenaei lib. 4. cap. 34. Tertulliani, Origenis in cap. 15. Matth. Cypriani, Ambrosii, Augustini, &c. consulto praeterimus, ne millies ab aliis actum agamus.

Inter theologos scholasticos Scotus in 4. dist. 11. q. 3. uti dicit, *non extare ullum scripturae locum tam expressum, ut sine Ecclesiae declaratione evidenter cogat transubstantiationem admittere*: quod non esse omnino improbabile, fatetur Bellarm. ipse, ut * supra dictum est; ita etiam nullam Ecclesiae in concilio generali declarationem, aut definitionem eam de fide esse, ante lateranense concilium

* Supra] Pag. 397.

um agnoscit. Adducit quidem duas autoritates Ambrosii, remittitque se ad alias multas, quae habentur de Consecr. d. 2. & apud magistrum dist. 10. & 11. sed nullum nominat concilium ante lateranense. Hoc in illo minime probat Bellarm. l. 3. de Euchar. cap. 23. sect. *Vnum tamen addit Scotus: Id enim, inquit, ille dixit, quia non legerat Concilium romanum sub Gregorio VII.* Sed, ut recte respondet autor Apologiae pro Scoto, Paris. excus. anno 1621. p. 252. *Illä autoritas Concilii rom. habetur de Consecr. d. 2. cap. Ego Berengarius, quam vidit & legit Scotus. Vbi tamen non agitur ex professo de transubstantiatione, seu de panis & vini desitione, sed de vera & reali Christi sub speciebus panis & vini praesentia, quam Berengarius negabat.* Haec ille. Hugo Cavellus in scholio ad locum illum Scoti ait: *Dicendum, quod Ecclesia declaravit, istum intellectum esse de veritate fidei in illo symbolo edito sub Innocentio III. in Concil. lateran. Firmiter credimus, &c. & ad marginem notat: Antea si ita credebatur, non ita expresse.* Pag 405.) Tartaret. in 4. d. 10. q. 1. *Non est necesse, ad salvandum hoc, (videlicet praesentiam corporis Christi in sacramento) fugere ad conversionem panis in corpus Christi, quia a principio institutionis hujus sacramenti, fuit necessarium credere, corpus Christi esse sub illis speciebus, quia in hoc consistit veritas, & tamen non fuit in principio ita manifeste dictum, quod panis convertatur in corpus Christi.* Joh. Vnbarn. in 4. d. n. 4. 3. disp. 42. sect.

Qq 2

sect. 1. *In primitiva Ecclesia, de substantia fidei erat, corpus Christi sub speciebus contineri: tamen non erat de fide, substantiam panis in corpus Christi converti, & facta consecratione illinc recedere.* * Faber, faventinus, in 4 sent. d. 11. disp. 45. cap. 4. *Istae rationes D. Thomae, (quibus probat, deduci evidenter ex S. scriptura, non manere substantiam panis in eucharistia) licet multi laborent, earum efficaciam ostendere, procul dubio, seclusa autoritate Ecclesiae, minime cogunt; habent tamen multam probabilitatem. Unde Scotus non dicit absolute, illas non concludere, sed, non cogere; qui enim oppositam partem sustineret, illis non convinceretur evidenter & necessario. Ratio ergo efficax sumitur ex autoritatibus SS. Patrum, quae a magistro adducuntur dist 10. & 11. Sed quod maxime urget, est autoritas Ecclesiae: habetur enim Extra, de Haereticis. Haec ille. Eadem est reliquorum Scotistarum sententia.*

Petrus de Alliaco in 4. Sent. q. 6. *Quarta opinio & communior est, quod substantia panis non remanet, sed simpliciter desinit esse. Cujus possibilitas patet, quia non est Deo impossibile, quod illa substantia subito desinat esse, quamvis non esset possibile creatae virtuti. Et licet ita esse, non sequatur evidenter ex scriptura, nec etiam id videam ex determinatione ecclesiae, quia tamen magis faveat ei communis opinio Sanctorum & Doctorum, ideo teneo eam. Et rursus: Ille modus, qui ponit, sub-*
stan-

* Faber, faventinus,] Fuit ei praenomen *Philippi*.

stantiam panis remanere, nec repugnat rationi, nec auctoritati bibliae, immo est facilior ad intelligendum, & rationabilior, & non ponit accidentia sine subiecto; quod est unum de difficilibus, quae hic ponuntur.

Sententia Durandi, qui panis saltem materiam permanere existimavit, cui erudito ignota est? Erasmus inter scriptores recentiores in Annot. in 1. Cor. 7. 39. p. 17. In synaxi transubstantiationem sero definit Ecclesia: pag. 406.) diu satis erat credere, sive sub panis consecrato, sive quocunque modo adesse verum corpus Christi. Subdit quidem: Vbi rem propius contemplata est, ubi exactius expendit, certius praescribit. Sed quam certo, iudicet orbis christianus. Et in Detectione praestigiarum libelli cujusdam: Si recipimus, inquit, recentium opinionem, nonne species panis & vini symbola sunt corporis & sanguinis Domini? Sin minus, nonne panis & vinum consecratum symbola sunt corporis & sanguinis dominici sub his latentium? Vide to-mum 9. 1281. Alphonsus de Castro adversus haeres. l. 8. tit. Indulg. De transubstantiatione panis in corpus Christi, rara est in antiquis scriptoribus mentio. Idem Erasmus, p. 780. tom. 9. Olim satis erat credere, corpus Domini adesse per consecrationem sacerdotis: post inventa est transubstantiatio. Tostallus, dunelmensis episcopus, vir doctissimus, de Veritate corp. & sangu. Domini in eucharistia p. 46. Ab exordio nascentis Ecclesiae, nusquam quisquam catholicus ad baptismum admissus, dubitavit de praesentia Christi in eu-

stia, sed omnes ante, quam ad lavacri fontem admitte-
bantur, ita edocti, se id credere profitebantur, uti Ju-
stinus martyr. in secunda apologia sua contra gentes
testatur. Caeterum quomodo panis, qui ante con-
secrationem erat communis, ineffabili Spiritus sancti
ficatione transiret in corpus ejus, veterum doctissimi
quique inscrutabile existimaverunt, ne cum Caperna-
itis non credentes verbis Christi, sed quomodo id fie-
ret quaerentes, tentarent supra sobrietatem sapere plus
quam oportet: illis vero satis superque visum est,
omnipotentiae ac verbis Christi firmiter credere, qui
fidelis est in omnibus verbis suis, quique mirabilium
suorum operandi modum, solus cum Patre & Spiritu
sancto novit. Porro ante Innocentium tertium, rom.
episc. qui in lateranensi Concilio praesedit, tribus
modis id posse fieri, curiosius scrutantibus visum
est, aliis existimantibus, una cum pane, vel in pane
Christi corpus adesse, veluti ignem in ferri massa;
quem modum Lutherus secutus videtur: aliis, panem
in nihilum redigi, vel corrumpi: aliis, substantiam
panis transmutari in substantiam corporis Chri-
sti; quem modum secutus Innocentius, reliquos in eo
Concilio rejecit: (Pag. 407.) quamvis miracula
non pauciora, immo plura, quam in reliquis reiectis
ab eo modis, oriri curiosius investigantibus videan-
tur. Sed Dei omnipotentiae, cui nihil est impossi-
bile, miracula cuncta cedere, hi, qui cum Innocentio in
eo concilio interfuerunt, visum est, atque ita etiam is
modus maxime cum verbis huius Christi, Hoc est
corpus meum, congruere illis visus est. Nam I.
Duns scotus, in 4. Sent. d. 11. q. 3. vocitando Inno-
centium

centium, ait, tres fuisse opiniones: Vna, quod panis manet, & tamen cum ipso vere est corpus Christi: Alia, quod panis non manet, & tamen non convertitur, sed desinit esse, vel per annihilationem, vel per resolutionem in materiam, vel per corruptionem in aliud: Tertia, quod panis transubstantiatur in corpus, & vinum in sanguinem. Quaelibet autem istarum voluit, istud commune salvare, quod ibi vere est corpus Christi, quia istud negare, est plane contra fidem. Expresse enim a principio institutionis Eucharistiae, fuit de veritate fidei, quod vere ibi & realiter corpus Christi continetur. *Hactenus Scotus.* An satius autem fuisset, curiosis omnibus imposuisse silentium, ne scrutarentur modum, quo id fieret, cum viae Domini sint investigabiles, sicut fecerunt prisci illi, qui inscrutabilia quaerere non tentabant, & facile Deum aliquid efficere posse putabant, cuius nos rationem investigare non possumus? scribit namque Augustinus ad Volus. epist. 3. dicens: Demus, Deum aliquid posse, quod nos fateamur investigare non posse; in talibus rebus tota ratio facti, est potentia facientis: an vero potius de modo, quo id fieret, curiosum quemque suae relinquare conjecturae, sicut liberum fuit ante illud Concilium, modo veritatem corporis & sanguinis Domini in eucharistia esse fateretur, quae fuit ab initio ipsa Ecclesiae fides: an fortasse melius, de tribus illis modis supra memoratis, illum unum eligere, qui cum verbis Christi maxime quadraret, & caeteros modos abjicere, ne alio-

quin inter nimis curiosos illius aetatis homines, finis contentionum non fuisset, quando contentioso illo seculo linguis curiosis silentium imponi alio modo non potuit, justum existimo (hoc tempore cedens loquitur) ut de ejusmodi, quia Ecclesia columna est veritatis, firmum ejus omnino observetur judicium. Haec omnia ille.

Pag. 408.)

Refert Bernardus Gilpinus, Tonstalli cognatus, (vide illius vitam a Georgio Carletono, episcopo cicestrensi, nuper describam, pag. 33. 42. & 48.) Tonstallum saepe dixisse, Innocentium tertium in definienda transubstantiatione, ut fidei articulo, temere & inconsiderate egisse, quum antea liberum esset, opinionem illam amplecti, vel respuere; seque ipsum, si concilio illi interfuisset, Pontifici persuadere voluisse, ut ab illa definitione abstereretur. Bened. Arias Montanus in Luc. 22. 19. verba ista, Hoc est corpus meum, sic exponit: Verum corpus meum in hoc sacramento panis continetur sacramentaliter. Et subdit: Cujus arcanam & mysteriis refertissimam rationem ut explicatiorem habeant Christiani, dabit aliquando Deus. Hic procul dubio aqua illi haerebat. Cardinalis Lothar. in Colloquio posnaceno, Bezae sermonem interrumpens. Equidem existimo, inquit, me posse trueri transubstantiationem; sed non magnopere fuisse necesse, illam a theologis excogitari, arbitror: nec puto hac de causa divisiones debere fieri in Ecclesiis. Vide Hospin. Hist. sacrament. part. alter. pag. 300. Calvinus Epist. pag. 518. Cl. de Saintes Resp. ad Apolog. Bezae pag. 64. J. Ferus:

rus: *Cum certum sit, ibi esse corpus Christi*, quid opus est disputare, num panis substantia maneat, vel non? in Matth. 26. ut citatur a D. Humfredo. Jesuitissimi parte 2. rat. 3. & a Joh. Barnesio in suo Catholico romano pacifico. Sed in posterioribus Feri editionibus locus fœde corruptus est, & quibus autoribus, quis nescit? videlicet hoc modo: *Cum certum sit, ibi esse verum Christi corpus, certum est, panis substantiam non remanere*. Videatur etiam autor Exam. pacifici c. 1. p. 15. vers. anglic. Joh. Lasicius, polonus, de Religione Armeniorum, pag. 59. *In sacramento eucharistiae elementa naturas suas amittere negant, sacramentum religiosius Russis venerantur, persuasi, Christum esse in illo, qualem Maria peperit: Christum plus quiddam in liturgia pati, quam in cruce perpassus sit, ex Chrysostomo hauservunt. Id autem corporis ejus sacramentalem fractionem dicunt. Quacrento vero me ex illis, quo id fieret modo, si quidem naturae panis & vini, etiam facta consecratione, immutatae permanerent? Vidivina, respondebant, cui fides habenda sit.*

Pag. 409.) Cardin. Perronius, tunc temporis episcopus tantum ebroicensis, in colloq. fontisbellaq. cum * D. de Pless pag. 16. interprete Jacobo Conthono, burgundo: *Addit (Plessaeus) pro eodem proposito*, a card. Bellarmino reprehendi Scotum, quod putaverit, transsubstan-

Qg s

tia-

* D. de Pless.] Hic est *Phil. Mornaes*, Monsieur du Plessis, seu Dominus Plessiaci, vel Plessaeus, Vide Blountii Censur, celebr. autor. p. 872.

triationem non fuisse articulum fidei ante Concilium lateranense. *Id verum est; non erat articulus fidei formaliter, id est, non erat articulus fidei quoad formalitatem publicae professionis, & quoad prohibitionem, ne quis hoc ignorans excusaretur: non plus, quam processionem Spiritus sancti esse etiam ex filio, aliaque similia, ante idem concilium Lateranense pro articulis fidei publice profitendis habebantur.* Vide hic Resp. D. du Pless. p. 9. de Colloq. fontisbell. Idem en Harangue pag. 33. (vide Widdringtoni Discussionem Discuss. Concil. lateran. part. 1. sect. 1. pag. 12.) *Si nihil plane ad doctrinam & disciplinam ecclesiasticam spectans, in eo Concilio (lateranensi) ex communi Patrum assensu decretum esset, sequeretur, posse ut falsum impugnari articulum de transubstantiatione.* H. Casaub. in Resp. ad card. Perronium: *Miratur vero Seren. Rex, cum fateatur tua illustris dignitas, non ~~de~~ignus quæres vos, ut credatur transubstantiatio, sed ut de praesentiae veritate ne dubitetur.* Jesuitae angli, cum in ipso tunc carcere essent ad minimum confessores: *Rem, inquit, transubstantiationis, antiqui Patres ne attigerunt quidem.* Vide Discursum modestum de Jesuitis anglis pag. 13. apud Ep. elienssem contra Apolog. card. Bellarm. cap. 1. pag. 7. & Watsonum, Quodlib. 2. art. pag. 31. Locus Eliensis episcopi lectu dignissimus est. Joh. Barnesius in Catholico-romano pacifico de Eucharistia: *Affertio transubstantiationis, seu mutationis substantialis panis, licet sit opinio communior,*

non

non tamen est fides Ecclesiae ; & scripturae ac Patres docentes μετστοιαν, sufficienter exponi possunt de admiranda & supernaturali mutatione panis, per praesentiam corporis Christi ei accedentem, sine substantiali panis desitione. Μετστοιαν illam in augustissimo sacramento factam plerique graves & antiqui scriptores ita explicant, Pag. 410.) ut non fiat per desitionem substantiae panis, sed per receptionem supernaturalem substantiae corporis Christi in substantiam panis. Haec ille, qui plurimorum scriptorum, quae veterum, quae recentiorum, testimoniis eandem sententiam comprobabat.

Cardin. Cusanus similiter Exercitationum. lib. 6. p. 522. Tamen si quis intelligeret, inquit, panem non transsubstantiari, sed supervestiri nobiliori substantia, quemadmodum nos expectamus lumine gloriae supervestiri, nostra substantia salva, prout quidam veteres theologi intellexisse reperiuntur, qui dicebant, non solum panem, sed & corpus Christi esse in sacramento, ille habet ad vim vocabuli attendere. Suarez tom. 1. disp. 5. S. 1. Scholastici quidem hanc doctrinam de transsubstantiatione non valde antiquam esse dixerunt, inter quos Scotus, & Gabr. Biel, Bellarm. Recognit. p. 8. §. 8. ait: Dixi, conversionem panis in corpus Christi non esse productivam, sed adductivam. Quod dictum video a nonnullis perperam acceptum, qui inde colligunt, non esse hanc veram conversionem, sed translocationem. Vasquez in 3. D. Thomae disp. 18, cap. 1. Cum hoc mysterium conversionis (panis

nis

nis & vini in corpus & sanguinem Christi) ita posset explicari, ut rudibus etiam & ignavis ad intelligendum facile redderetur, sicut antiqui Scholastici illud explicarunt; audito nomine transsubstantiationis, tanta inter recentiores aliquos Scholasticos de natura illius exorta fuit controversia, ut, quo magis se ab ea extricare conati fuerunt, eo maioribus difficultatibus se ipsi implicaverint. Ex quo etiam effectum est, ut mysterium fidei nostrae, non modo difficile ad explicandum & intelligendum ab eis redditum fuerit, sed etiam adversariorum nostrorum argutiis & cavellationibus illud magis exposuerint; cum alias, si sincere & plane explicaretur, sagittae parvulorum, plagae haereticorum effectae fuissent. Ipsa vero vox conversionis & transsubstantiationis, dissensionem & controversiae occasionem dedit, quod physicam, alicujusque rei productionem primarie significare videretur. Quare tota eorum disputatio, in inquirenda natura hujus actionis, & termino per eam producto, posita est, hoc est, solícite inquirunt, qualis actio sit haec controversio, (Pag. 411.) & ad quem terminum per ipsam productum terminetur. Quo sane principio supposito, necesse fuit, plures inter Scholasticos opiniones oriri, cum nihil quod plane hac via difficultatem explanet, inveniri queat.

Et quia saepe ante dictum a Romanensibus & aliis, in Concilio lateranensi primum fuisse transsubstantiationis dogma definitum, quantum fidei illius Concilii decretistribuendum sit, videat lector, praeter Protestantes, eruditam discuta-

puta
one
tra L
tum

In q
con
t

A

pres
guir
delit
quod
null
ipsum
quid
figu
sent
ciat
Et
& i
eos
de n
sent

puta